

Η ΛΑΜΠΡΙΝΗ ΡΟΠΗ

Το πολιτικό Twitter στα χρόνια του Μνημονίου

Η αυξανόμενη δημοφιλία των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, η κρίση των παραδοσιακών μέσων, αλλά και η έντονη πολιτικοποίηση στα χρόνια της κρίσης, μετέφεραν συχνά το επίκεντρο του πολιτικού ενδιαφέροντος στην καρδιά του διαδικτύου. Ενώ οι καθημερινές δεσνέξεις έγιναν για μια παρατεταμένη περίοδο η νέα κανονικότητα - τουλάχιστον των πλέον πολιτικά ενεργών χρηστών -, η γενική αίσθηση που επικράτησε προϊούσας της πάσης ήταν ότι οι γέφυρες μεταξύ πολιτικά διαφωνούντων εύκολα διαρρηγνύονταν, μια εντύπωση που συνάδει με την κυρίαρχη εκδοχή στη βιβλιογραφία ότι τα μέσα λειτουργούν σαν αντισταθμιστές (echochambers) μεταξύ πολιτικά ομόφρων χρηστών.

Σε διεπιστημονική έρευνα που πραγματοποιήσαμε με τους Παντελή Λαοθαγάγελου και Ιωάννη Κατάκη (Πανεπιστήμιο Λευκωσίας), Δημήτρη Γουσόπουλο (Πανεπιστήμιο Αθηνών), Barry Richards (Πανεπιστήμιο Βουρνεμούθ) σε περίπου μισό εκατομμύριο tweets, εξετάσαμε τις δυναμικές που δημιουργούνται εντός και μεταξύ κοιμητικών δικτύων στο ελληνικό Twitter. Διακρίνοντας τρεις τρίμηνες περιόδους μεταξύ του 2014 και του 2016 και εφαρμόζοντας μια καινοτόμο μέθοδο αναγνώρισης της πολιτικής ταυτότητας χρηστών, αποτυπώσαμε τη δομή του δικτύου, τη σχέση της με τον πολιτικό λόγο, αλλά και την εκφορά συναισθήματος ανά πολιτικό χώρο.

Σε αντίθεση με την κυρίαρχη άποψη περί ερμητικά κλειστών πολιτικών συζητήσεων μεταξύ ομοϊδεωτών, η μέτρηση της συνοχής των κοιμητικών δικτύων αναδεικνύει σημαντικές διαφοροποιήσεις, με τα δίκτυα των άκρων (ΧΑ, ΑΝΕΛ, ΚΚΕ, ΑΝΤΑΡ2ΥΑ) να διαθέτουν υψηλότερο βαθμό συνοχής σε σχέση με τα υπόλοιπα. Έτσι, ενώ δεν ξεκινάει ότι ΧΑ και ΚΚΕ διαθέτουν τα πλέον συνεκτικά - άρα και εσωστρεφή - δίκτυα στο Twitter, το γεγονός ότι όλα τα κόμματα - με εξαίρεση το ΚΚΕ - έχασαν συνοχή όταν η πολιτική πόλωση κορυφώθηκε το καλοκαίρι του 2015 (2η περίοδος), αναδεικνύει ότι σε περιόδους κρίσης τα δίκτυα δεν είναι συμπαγή, αλλά πορώδη, ακόμα και αυτά των πλέον φανατικών. Κι αυτό γιατί η κρίση αποτελεί πολιτική ευκαιρία ακόμη - αν όχι ειδικά - για ριζοσπάστες και εξτρεμιστές προκειμένου να κερδίσουν ορατότητα, να οικειοποιηθούν ή να θέσουν θέματα στη δημόσια συζήτηση, να πλαισιώσουν την ερμηνεία της συγκυρίας και, εν τέλει, να αυξήσουν την επιρροή τους.

Η οπτικοποίηση της αναπαράγωγής των tweets (retweets) σε τρεις περιόδους διαφορετικής πολιτικής έντασης μεταξύ 2014 και 2016, φέρνει στο φως τις αλλαγές που έλαβαν χώρα στη δομή του δικτύου. Η πόλωση αύξησε την πυκνότητα των συζητήσεων, αλλά μείωσε τις αλληλεπιδράσεις. Από ομάδες κοιμητικών χώρων στο τέλος του 2014 και στην αρχή του 2015, τα δίκτυα μεταβάλλονται σε θεματικές ουσιάδες (clusters) το παρακάτω καλοκαίρι του 2015, με την τομή Μνημόνιο - Αντιμνημόνιο να χωρίζει το πολιτικό δίκτυο σε δύο διακρι-

Το γεγονός ότι όλα τα κόμματα - με εξαίρεση το ΚΚΕ - έχασαν συνοχή όταν η πολιτική πόλωση κορυφώθηκε το καλοκαίρι του 2015 (2η περίοδος), αναδεικνύει ότι σε περιόδους κρίσης τα δίκτυα δεν είναι συμπαγή, αλλά πορώδη, ακόμα και αυτά των πλέον φανατικών

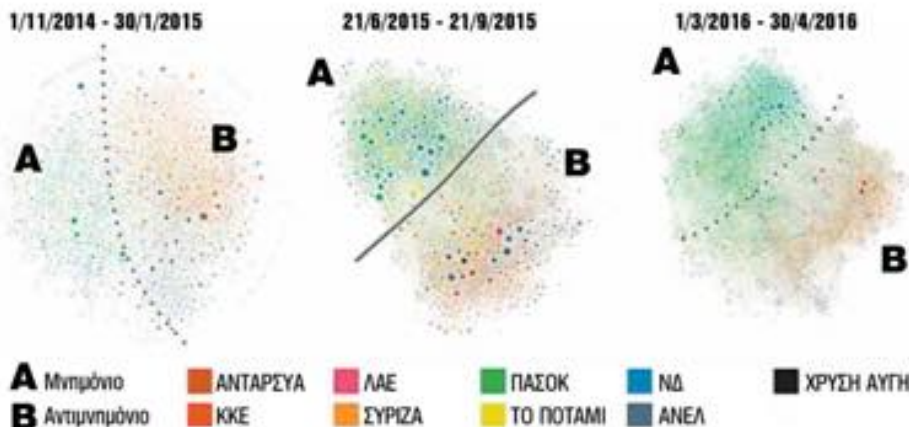
τές υπο-περιοχές, «σε απόσταση ασφαλείας»: ΠΑΣΟΚ, Ποτάμι, ΝΔ διαμορφώνουν μία ουσιάδα (Α), ΑΝΤΑΡ2ΥΑ, ΚΚΕ, ΣΥΡΙΖΑ, ΑΝΕΛ, ΧΑ μία δεύτερη (Β). Η εικόνα αυτή παραμένει περίπου ίδια την άνοιξη του 2016, με τη διαφορά ότι η ΧΑ έχει πλέον απομακρυνθεί από τον αντιμνημονιακό χώρο, γεγονός που σχετίζεται με την ατζέντα της προσφυγικής κρίσης. Βρίσκουμε, λοιπόν, ότι σε καρό κρίσης τα δίκτυα όχι μόνο δεν είναι στατικά, αλλά ότι όταν ο κοιμητικός ανταγωνισμός δεν διέπεται από την κλασική τομή Αριστεράς - Δεξιάς, το Twitter απορροφά τη νέα διαίρεση. Είναι σαφές ότι, μην απαιτώντας φυσική επαφή ή παρουσία, το διαδικτυακό διευκολύνει τις συγκρούσεις μεταξύ των άκρων. Η δημόσια ατζέντα και η πλαισίωση των θεμάτων είναι καθοριστικές ως προς τις συγκρούσεις μεταξύ ιδεολογικά αποκλιόντων χρηστών. Τα ευρήματα της θεματικής μελέτης βρίσκονται στην ίδια κατεύθυνση με αυτά της

δομής του δικτύου: όταν η εναντίωση στη Γερμανία, στο ΔΝΤ, στο Μνημόνιο και στο ευρώ επικρατούν στην ατζέντα, τα άκρα συγκλίνουν - ενώ το Προσφυγικό, η μετανάστευση, παρεμβάλλονται σαν σφήνα.

Η αρχιτεκτονική της συζήτησης στο εσωτερικό κάθε πολιτικού χώρου δείχνει ότι η πόλωση του καλοκαιριού του 2015 μειώνει τις αλληλεπιδράσεις στο εσωτερικό της Ακρας Αριστεράς, ενώ οι συζητήσεις ορατώνουν την άνοιξη του 2016, γεγονός που πιθανώς σχετίζεται με τη μνημονιακή στροφή του ΣΥΡΙΖΑ, τη δόξα που επικολούθησε και τον ευρύτερο κατακερματισμό του χώρου. Αντίθετα, η αλληλεπίδραση αιχμάθηκε στην Ακρα Δεξιά, ενώ η ροή της διαδικτυακής επικοινωνίας δεν παραπέμπει στην ιεραρχική οργανωτική δομή του ιδεολογικού αυτού χώρου. Ακρα Δεξιά και Ακρα Αριστερά συγκεντρώνουν υψηλότερο αρνητικό συναισθήμα σε σχέση με τα κοιμητικά δίκτυα του Κέντρου, το οποίο κορυφώνεται τον Ιούλιο του 2015. Δεν παρατηρούνται, εν γένει, σημαντικές διαφοροποιήσεις στη δομή του δικτύου και στο συναισθήμα μεταξύ Ακρας Αριστεράς και Ακρας Δεξιάς.

Μπορεί το διαδικτυακό να σπάζει πάρος από το να είναι καθρέπτης της πολιτικής ζωής, όμως οι δυναμικές που δημιουργούνται εν τέλει δεν είναι αποκομμένες από τη δυναμική της κοινωνίας και της πολιτικής, ούτε και αδιάφορες ως προς τον αντίκτυπό τους στην «πραγματική» πολιτική πράξη. Οι νέες μέθοδοι ανάλυσης μεγάλων δεδομένων μπορούν να συμβάλουν στην κατανόηση της διαδικτυακής δράσης, αλλά και των επιδράσεων αυτής στην πολιτική συμπεριφορά.

Η Λαμπρινή Ροπή είναι Αλέκτρα Παλιούρη Επιστήμη στο Πανεπιστήμιο του Εξέτα

Τα κοιμητικά δίκτυα στο Twitter, 2014-2016 (retweets). Οι κόμβοι αναπαριστούν χρήστες, οι οποίες αλληλεπιδρούν με άλλους με retweet (οι ακμές στο δίκτυο)